

Journal of Urban Environmental Planning and Development

Vol 2, No 7, Autumn 2022

p ISSN: 2783-3496 - e ISSN: 22783- 3909

<http://juep.iaushiraz.ac.ir/>

DOI:
DOR:

Research Paper

Identifying and analysis of key factors affecting the development of tourism in the urban spaces of Tehran with a future research approach

Ali Shamsoddini: Assistant Professor, Department of Urban Planning, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

Mohammadreza Ghaedi*: Associate Professor of Political Science Department, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Davood Jamini: Assistant Professor, Department of Geomorphology, Faculty of Natural Resources, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran (Part-time Researcher at Kurdistan Studies Institute, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran)

Received: 2022/06/26 **PP** 121-134 Accepted: 2022/08/16

Abstract

Today, the tourism industry is considered as one of the most important and main sources of sustainable income in most developed and developing countries, therefore, policy making, management and planning for the development of this industry in the present and future is one of the most important concerns of managers and officials related to the field of tourism. One of the most important actions in the direction of the development of the tourism industry in urban areas is to identify the factors affecting the development of the tourism industry, which can have a significant impact on the prosperity of this industry. Therefore, the aim of this article is to identify and analyse the key drivers affecting the development of tourism in Tehran metropolis. This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of nature and method of work. To collect the required data and information, library-documentary and field studies (questionnaire distribution) were used and for data analyse used MicMac software. The statistical population of the study consists of all experts in the field of tourism development in the metropolis of Tehran Using the snowball sample size selection method, Finally, 30 experts were selected as the sample size. Findings show that a total of 28 factors affect the development of tourism in Tehran the extent of this effect is from strong to weak. The results indicate that human factors in this metropolis have the greatest impact on the development of urban tourism and These factors include the development of infrastructure related to domestic and foreign tourism, Accommodation and welfare facilities, security, Historical monuments and facilities related to medical services.

Keywords: Tourism, Urban Tourism, Futures Study, Tehran.

Citation: Shamsoddini, A; Ghaedi, MR, Jamini, D (2022): **Identifying and analysis of key factors affecting the development of tourism in the urban spaces of Tehran with a future research approach**, Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 2, No 7, Shiraz, PP 121-134.

* **Corresponding author:** Mohammadreza Ghaedi, **Email:** Ghaedi1352@gmail.com, **Tell:** +989129578456

Extended Abstract

Introduction:

Today, tourism is a global and social dynamic phenomenon that has its own complexities; A phenomenon that takes different forms in different times and places with a hidden mechanism, and for this reason, it has completely different effects on human societies. The development of the tourism industry has benefits such as job creation, transportation optimization, increasing the income of local residents and supporting cultural and natural heritage. But its development requires sufficient knowledge and understanding of economic, social and cultural issues and factors. Tourism is a clean activity that can be effective in preserving nature for future generations and helps developing countries in solving problems such as unemployment and poverty by stimulating the potential of these countries. Due to its nature, this industry is a complex and mixed activity and requires the participation of various and numerous sectors of the society, and it also leaves extensive positive and negative effects at different levels. Cities are one of the most important residential destinations for tourists, and urban tourism is a type of tourism where citizens interested in cultural, historical, religious and natural attractions spend part of their free time in these places. In recent decades, the growth and development of the tourism industry and its adoption as one of the major economic activities by developed and developing countries and the competition of major tourist destinations in order to attract tourists have prompted planners to increase the income from Tourism activities should pay attention to two important categories: first, increasing the satisfaction of tourists and improving the pleasure and quality of the tourism experience, and second, trying to protect the interests of the host communities. Due to the accumulation of social infrastructure and civil institutions, cities have the ability to attract domestic and foreign tourists, and therefore they are the destination of many tourists. According to MasterCard's report in 2015, the top ten tourist-friendly cities in the world were: London, Bangkok, Paris, Dubai, New York, Singapore, Kuala Lumpur, Hong Kong and Seoul, which attracted a total of more than 133 million tourists. It is also noteworthy that seven Asian cities are among the top ten tourist cities in the world.

Methodology:

This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of nature and method of work. To collect the required data and information, library-documentary and field studies (questionnaire distribution) were used and for data analyse used MicMac software. The statistical population of the study consists of all experts in the field of tourism development in the metropolis of Tehran Using the snowball sample size selection method, Finally, 30 experts were selected as the sample size.

Results and discussion:

Findings show that a total of 28 factors affect the development of tourism in Tehran the extent of this effect is from strong to weak. The results indicate that human factors in this metropolis have the greatest impact on the development of urban tourism and These factors include the development of infrastructure related to domestic and foreign tourism, Accommodation and welfare facilities, security, Historical monuments and facilities related to medical services.

Conclusion:

Urban tourism is one of the sustainable sources of income for cities, and urban management with medium-term and long-term planning can make the most of this industry. The development of urban tourism is influenced by various factors, some of which are human and others are natural. The results of the present research, which was conducted with the aim of identifying the key factors affecting the development of tourism in the metropolis of Tehran, indicate that human factors in this metropolis have the greatest influence on the development of urban tourism, and these factors include the development of infrastructure related to domestic and foreign tourism, facilities accommodation and welfare, security, historical monuments and facilities related to medical services. Considering the dependence of these factors, Tehran metropolis can play a role as one of the most important destinations for medical tourists and historical tourists.

Urban management policies and programs are among the most important factors that affect all factors of tourism development in Tehran metropolis, as urban management can provide other related factors such as security and cooperation of the private sector through the participation of citizens in tourism activities.

Considering the geographical location and also being the capital city of Tehran, the influencing factors on its tourism development are more than other cities in the country and reciprocally, the development of urban tourism in Tehran can also affect the development of tourism in other places in the country.

فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری

دوره ۲، شماره ۷، پاییز ۱۴۰۱

شاپا چاپی: ۳۴۹۶-۲۷۸۳ - شاپا الکترونیکی: ۳۹۰۹-۲۷۸۳

<http://jupep.iaushiraz.ac.ir/>

DOI:
DOR:

مقاله پژوهشی

شناسایی و تحلیل عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری در فضاهای شهری تهران با رویکرد آینده پژوهی

علی شمس الدینی: استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

محمد رضا قاندری*: دانشیار علوم سیاسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

داود جمینی: استادیار گروه ژئومورفولوژی، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران (پژوهشگر پاره وقت پژوهشکده کردستان‌شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران)

دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۲ صص ۱۳۴-۱۲۱ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۱۶

چکیده

امروزه صنعت گردشگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین منابع درآمد پایدار در اکثر کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه مطرح است، لذا سیاست‌گذاری، مدیریت و برنامه‌ریزی جهت توسعه این صنعت در زمان حال و آینده، از مهم‌ترین دغدغه‌های مدیران و مسئولین مرتبط با حوزه گردشگری است. یکی از مهم‌ترین اقدامات در راستای توسعه صنعت گردشگری در فضاهای شهری، شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه صنعت گردشگری است که می‌تواند تأثیر بسزایی را در رونق و شکوفایی این صنعت به‌همراه داشته باشد. از این‌رو هدف مقاله حاضر شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری در کلان‌شهر تهران است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش کار توصیفی - تحلیلی است. جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از مطالعات کتابخانه‌ای - اسنادی و میدانی (توزیع پرسشنامه) استفاده شده و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار MicMac بهره‌گیری شده است. جامعه آماری پژوهش را تمامی کارشناسان خبره حوزه توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران تشکیل داده است که با استفاده از روش گلوله‌برفی به‌عنوان روش نمونه‌گیری، در نهایت ۳۰ کارشناس خبره به‌عنوان نمونه انتخاب گردیده است. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده آن است که در مجموع ۲۸ عامل بر توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران تأثیرگذارند که میزان تأثیرگذاری آن‌ها، از قوی تا ضعیف می‌باشد. نتایج پژوهش، بیانگر آن است که در میان عوامل شناسایی شده، عوامل انسانی در این کلان‌شهر بیشترین تأثیرگذاری را بر توسعه گردشگری شهری دارند و این عوامل شامل توسعه زیرساخت‌های مرتبط با گردشگری داخلی و خارجی، امکانات اقامتی و رفاهی، امنیت، آثار تاریخی و امکانات مربوط به خدمات درمانی بوده است.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، گردشگری شهری، آینده‌پژوهی، تهران.

استناد: شمس‌الدینی، علی؛ قاندری، محمد رضا؛ جمینی، داود (۱۴۰۱): شناسایی و تحلیل عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری در فضاهای شهری تهران با رویکرد آینده پژوهی، فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه محیط شهری، سال ۲، شماره ۷، شیراز، صص ۱۲۱-۱۳۴.

* نویسنده مسئول: محمد رضا قاندری، پست الکترونیکی: ghaedi1352@gmail.com، تلفن: ۰۹۱۲۹۵۷۸۴۵۶

مقدمه:

امروزه، گردشگری به مثابه پدیده پویای جهانی است که پیچیدگی‌های متعددی دارد؛ صنعت گردشگری با سازوکاری درهم‌تنیده و پیچیده در مکان‌ها و زمان‌های متفاوت دارای شکل‌های مختلفی است و در مجموع اثرات گوناگونی را بر جوامع میزبان و مقاصد گردشگری به جای می‌گذارد (43: Mirshekaran et al, 2021). توسعه صنعت گردشگری مزایایی از جمله اشتغال‌زایی، بهینه‌سازی حمل و نقل، افزایش درآمد ساکنین محلی و حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی دارد (12: Komasi et al, 2022a). این در حالی است که اگر صنعت گردشگری وجود نداشت، این فرصت‌ها نیز وجود نداشتند (347-350: Munanura et al, 2021). با این وجود توسعه صنعت گردشگری نیازمند آگاهی و شناخت کافی از مسائل و عوامل مؤثر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است (28: Pormayeh et al, 2020). گردشگری فعالیتی پاک است که می‌تواند در حفظ طبیعت برای نسل‌های آینده مؤثر باشد (3: Komasi et al, 2022b) و به کشورهای در حال توسعه در حل مشکلاتی نظیر بیکاری و فقر (2: Riahi & Jamini, 2018; 2012: 2012; Jamshidi et al, 2015; 112: 74; Jamini et al, 2022) با تحرک بخشی به پتانسیل‌های این کشورها، کمک نماید (36: Holjevac, 2003). این صنعت به واسطه ماهیت خود، فعالیت پیچیده و ترکیبی و مستلزم مشارکت بخش‌های مختلف و متعدد جامعه است و آثار مثبت و منفی گسترده‌ای را نیز در سطوح مختلف بر جای می‌گذارد. فضاهای شهری یکی از مهم‌ترین مقاصد مسافران و گردشگران هستند و در حال حاضر از گردشگری شهری به واسطه جذابیت‌های تاریخی، مذهبی، فرهنگی، طبیعی و ... به عنوان یکی از گونه‌های پرمخاطب و در حال توسعه صنعت گردشگری یاد می‌کنند (44: Higham & Lueck, 2002). در سال‌های اخیر به واسطه اثرات اقتصادی و اجتماعی متعدد صنعت گردشگری بر کشورهای مختلف به ویژه کشورهای در حال توسعه، توجه روزافزونی به این صنعت معطوف شده است و همه کشورهای سعی دارند از مزایای این صنعت بیشتر بهره‌مند گردند (2: Henseler et al, 2021). از این رو سعی دارند با افزایش جذابیت مقاصد گردشگری، سهم بیشتری را از تعداد گردشگران به خود اختصاص دهند. در این راستا دو مقوله کلیدی مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان توسعه صنعت گردشگری عبارت است از: ارتقای سطح رضایت‌مندی گردشگران و تلاش برای پایداری مزایای گردشگری برای جامعه میزبان گردشگران (30: Firoozi & Zadvali Khajeh, 2017). شهرها با توجه به تجمع زیر ساخت‌های اجتماعی و نهادهای مدنی توانایی این را دارند که گردشگران داخلی و خارجی را به خود جذب نمایند و از این رو مقصد بسیاری از گردشگران می‌باشند. مطابق گزارش مستر کارت* در سال ۲۰۱۵، ده شهر گردشگر پذیر جهان عبارت بودند از: لندن، بانکوک، پاریس، دبی، نیویورک، سنگاپور، کوالالمپور، هنگ کنگ و سئول که در مجموع بیش از ۱۳۳ میلیون نفر گردشگر جذب کرده‌اند. همچنین نکته قابل توجه این است که هفت شهر آسیایی، در بین ده شهر برتر گردشگر پذیر دنیا هستند (65: Mohammadifar et al, 2018).

در چند دهه اخیر گردشگری شهری به عنوان یک روند عمده در بازسازی روابط شهرها مطرح شده است که در این راستا استفاده از فضاهای شهری با انگیزه تفریح و سرگرمی توأم با اقامت گردشگران در بیشتر مناطق دنیا به ویژه در کشورهایی مانند انگلستان، سوئد و فرانسه، به مطرح شدن اصطلاح سیاست‌های «گردشگری اجتماعی» منجر شده است. در همین رابطه امروزه در بسیاری از کشورها گردشگری مبتنی بر گردشگری شهری، نشان‌دهنده ارتقای استانداردهای زندگی مردم است که بر اساس دیدگاه وبلین بیانگر توسعه «تفریحات طبقات شهری» به منزله شیوه خاصی از زندگی است (132: Bahramian & Shamsoddini, 2018). تسریع روند مدرنیزاسیون که کانون آن در فضاهای شهری قرار داشت، موجب تغییر و تحولات کالبدی - ساختاری متعددی در شهرها شد و در نهایت منجر به رشد شتابان شهرنشینی گردید. علی‌رغم مزایای متعدد این تغییر و تحولات در فضاهای شهری، در دهه‌های اخیر این فضاها با چالش‌های متعددی مانند افزایش آلودگی، کاهش سرانه خدمات ضروری مورد نیاز شهروندان، ازدحام جمعیت و ... مواجه شده‌اند. این عوامل دافعه جمعیت از فضاهای شهری در کنار عوامل دیگری مانند افزایش سطح دستمزدها، توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل، کاهش ساعت کار، زمینه‌گرایی شهروندان به گذران اوقات فراغت در خارج از محیط شهری را فراهم نمود. این امر ضمن توسعه شهرنشینی در خارج از بافت اصلی شهرها، زمینه رشد و توسعه صنعت گردشگری شهری را به طور همزمان فراهم نمود (Azi Mohammad & Shariatpanahi, 2016: 86).

در سال‌های اخیر، ارزیابی جامعه میزبان از اثرات صنعت گردشگری، مورد توجه بسیاری از محققان و اندیس‌مندان حوزه گردشگری قرار گرفته است و مطالعات مختلفی در این زمینه انجام گرفته است. در این میان چند روش مهم به‌عنوان رویکردهای مطرح در زمینه دیدگاه

* . MasterCard

جامعه میزبان به صنعت گردشگری ارائه شده است. از جمله این رویکردها می‌توان به نظریه روش تفکیکی*، چرخه حیات گردشگری[□] و مبادله اجتماعی[□] اشاره کرد (Azadkhani et al, 2018: 2). صنعت گردشگری تحت تاثیر پیشران‌های خاصی همچون مولفه های سیاسی - نهادی، اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی شکل گرفته، روند تحولات آن منوط به نحوه اثرگذاری و اثرپذیری این پیشران‌های گوناگون می باشد (Ezatpanah, 2020: 70; Bayrak, 2022: 3). برنامه‌ریزی جهت توسعه گردشگری شهری در مرحله اول مستلزم شناخت عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه این صنعت است. با توجه به ماهیت گردشگری، این عوامل کلیدی در مکان‌های مختلف، متفاوت می‌باشند (Jamini & Deghani, 2022: 100).

کلان‌شهر تهران بر اساس ویژگی پایتخت بودن آن، به عنوان یکی از مهمترین مقاصد گردشگری شهری ایران مطرح است. این کلان‌شهر به لحاظ جمعیتی شانزدهمین شهر دنیا است. پتانسیل‌های بالای طبیعی و انسانی گردشگری تهران، می‌تواند به عنوان یکی از مهمترین منابع کسب درآمد پایدار برای این کلان‌شهر باشد. مدیریت شهری کلان‌شهر تهران جهت اداره مطلوب پدیده روبه رشد گردشگری شهری در این کلان‌شهر، با برخی مسائل و مشکلات در حوزه ارائه خدمات مطلوب شهری مواجه است؛ لذا اصرار بر رویکردهای سنتی در سیاست-گذاری و شیوه‌های تکراری مدیریت غیر مشارکتی و انحصارگرا، مقاومت در برابر نوگرایی، کمبود ابتکار در برنامه‌ریزی، ناهماهنگی و تعارض منافع بین نهادها و سازمان‌های ذی‌نفع و نامشخص بودن جایگاه مدیریت شهری در ساختار سیاست‌گذاری کلان و برنامه‌ریزی گردشگری شهری؛ از جمله معضلاتی هستند که در حال حاضر مدیریت شهر تهران با آن روبرو است (Aminian et al, 2017: 128). با توجه به اینکه عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری در فضاهای مختلف جغرافیایی از جمله نواحی شهری و روستایی می‌تواند دارای تفاوت‌های بنیادی با یکدیگر باشند (Soliku et al, 2021: 3-5)، از این‌رو لازم است متناسب با بنیان‌های جغرافیایی حاکم بر مکان‌های مختلف (شرایط انسانی، طبیعی، فضای و...)، این عوامل شناسایی و مورد بررسی قرار گیرند. لذا مسأله اساسی پژوهش حاضر، شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری شهری در کلان‌شهر تهران است و در این راستا سوال اصلی پژوهش عبارت است از: پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری شهری در کلان‌شهر تهران با رویکرد آینده‌پژوهی، کدامند؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

شاید نخستین و مهم ترین موضوع در مطالعه صنعت گردشگری، چپستی، ماهیت و در نهایت تعریف آن است که به سبب گسترش عوامل و زمینه‌های مؤثر در این صنعت این امر با چالش‌های عمده مواجه شده است (Hekmatnia, 2020: 72). واژه گردشگری تداعی کننده رونق اقتصادی و توسعه اجتماعی است و مهم‌ترین عنصر در گردشگری جاذبه‌های مقصد است. در قرن ۲۱ بخش عمده اقتصاد جهانی را گردشگری تشکیل می‌دهد و یکی از بزرگ‌ترین صنایع جهان است. گردشگری یکی از بزرگ‌ترین محرک‌های اقتصادی قرن حاضر به شمار می‌رود، تا آنجا که بیش از ۱۰ درصد از درآمد ناخالص داخلی کشورها در سطح جهان را گردشگری تشکیل می‌دهد. گردشگری را می‌توان رویدادی سامان‌مند، توسعه یافته و بر مبنای بازاریابی دقیق جاذبه‌های گردشگری تعریف کرد که هدف آن مطرح ساختن مقصد در بازار گردشگری و ایجاد تصویر ذهنی و پیشرفت مقصد است (Norouzi & Beishami, 2017: 36). در تعریفی دیگر، گردشگری به مجموعه فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که در جریان سفر یک گردشگر اتفاق می‌افتد. این فرآیند شامل فعالیت‌هایی از قبیل برنامه‌ریزی سفر، مسافرت به مقصد، اقامت و بازگشت نیز می‌شود. همچنین شامل فعالیت‌هایی است که گردشگر به عنوان بخشی از سفر انجام می‌دهد (Mohamadi Deh Cheshme, 2018: 22). در مجموع امروزه نقش صنعت گردشگری در ارتباطات سیاسی، توسعه اقتصادی و رفاه ساکنان و همچنین دستیابی به اهداف توسعه پایدار شتاب فزاینده‌ای پیدا کرده است (Huang et al, 2021: 2).

گردشگری شهری شاخه‌ای جدید در مطالعات گردشگری است که از اوایل دهه ۹۰ با نظریه‌های آشورت وارد ادبیات گردشگری شده است. از آن زمان تاکنون پژوهشگران زیادی این نوع گردشگری را از جنبه‌های مختلف بررسی کرده‌اند. از آن جمله، ارزیابی توزیع فضایی گردشگری است (Bagheri & Barghlameh, 2017: 104). به هر جهت گردشگری یکی از ویژگی‌های جوامع شهری به شمار می‌آید که در کنار ویژگی‌هایی مانند ازدحام، تراکم، آلودگی و فعالیت‌های سخت، انسان را قادر به تحمل محیط‌های شهری می‌کند. سیمای شهرها، در عصر جدید، به سرعت در حال تحول است؛ ساختمان‌های دیدنی، تفریحات مدرن، بازسازی مجموعه‌های کهن و بافت قدیمی شهرها، به راه انداختن جشنواره‌ها و رویدادهای متعدد و گسترده در محیط‌های شهری و سرانجام بهبود شرایط اقامت و تنوع امکانات قابل بهره‌برداری با سلايق و درآمدهای متنوع سبب شده است که شهرها، به خصوص شهرهای بزرگ و مرکزی، خود به منزله‌ی یک جاذبه‌ی

* . Segmentation Approach

† . Tourism Life Cycle

‡ . Social Exchange Theory

گردشگری، بیش از پیش مطرح شوند (Ghanbari et al, 2017: 24). گردشگری شهری آن بخش از گذران فراغت است که در حوزه سکونتگاه شهروندان و در فضای شهری تحقق پیدا می‌کند و به عنوان بخشی از فعالیت‌های فراغتی مستمر عامه شهروندان محسوب می‌شود. گردشگری شهری از گذراندن اوقات فراغت در خانه و فضاهای سر بسته و گردشگری در مقیاس ملی و منطقه‌ای متفاوت است. گذران اوقات فراغت یعنی مجموعه فعالیت‌هایی که شخص به میل خود، خواه برای استراحت، خواه برای تفریح و خواه برای گسترش اطلاعات آموزش شخصی با مشارکت اجتماعی و بروز خلاقیت در زمانی فارغ از تعهد شغلی خانوادگی و اجتماعی بر عهده دارد (Yavari et al, 2018: 45).

گردشگری به عنوان بخش چهارم فعالیت‌های انسان و نیاز اساسی هزاره سوم، در زمانی که سود سایر فعالیت‌های اقتصادی در حال کاهش است از سودآوری قابل توجهی برخوردار است (Abdolahzadefard, 2017: 145). مهم‌تر اینکه گردشگری شهری با ایجاد فرصت‌هایی برای ایجاد اشتغال و کسب درآمد برای ساکنین محلی و توسعه‌ی ساختارهای زیربنایی اماکن توسعه پایدار و یکپارچه شهری را فراهم می‌آورد (Amanpour et al, 2017: 80-81). بررسی متون نظری نشان می‌دهد از مهم‌ترین مکاتب و نظریه‌های مرتبط با گردشگری می‌توان به نظریه رفتارگرایی، نظریه سلسله مراتبی مازلو و نظریه بخش‌بندی بازار گردشگری اشاره کرد (Sajadian & Piri, 2017: 24).

پژوهش‌های خارجی و داخلی بسیاری در خصوص گردشگری و گردشگری شهری انجام گرفته است که در ادامه به نتایج برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود. زیاری و همکاران در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر در توسعه صنعت گردشگری شهری با تأکید بر عوامل مؤثر بر رضایتمندی گردشگران در شهر نورآباد ممسنی پرداخته‌اند. نتیجه بدست آمده پژوهش بیانگر آن است که گردشگران بیشترین رضایتمندی را از تأمین نیازهای هیجانی خود (مانند وجود حس مهمان‌نوازی جامعه میزبان) داشته‌اند و گردشگران کمترین سطح رضایت‌مندی را از مولفه‌های تأمین نیازمندی‌های اساسی گردشگران (مانند کیفیت امکانات و خدمات اقامتگاه) و رفع نیازهای عملکردی (مانند رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی) داشته‌اند (Zayyari et al, 2013). از محمد و شریعت‌پناهی در پژوهشی به بررسی نقش‌توان‌ها و قابلیت‌های گردشگری در توسعه شهری در منطقه ۲۲ شهر تهران پرداخته‌اند. در این مطالعه با استفاده از روش توصیفی برای بیان وضع موجود و از روش علی برای کشف و درک دلایل موردی - زمینه‌ای برای بیان وضعیت منطقه ۲۲ شهر تهران استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد شرایط آب و هوایی نسبی مطلوب منطقه ۲۲ شهر تهران، احداث مراکز و مقاصد جذب گردشگر مانند بوستان جوانمردان ایران، بشار تهران و دریاچه شهدای خلیج فارس و همچنین تکمیل بزرگراه شهید همت و تبلیغات رسانه‌ای می‌توانند در توسعه صنعت گردشگری در این منطقه موثر باشند (Azi Mohammad & Shariatpanahi, 2016). فیروزی و زادولی خواهی در پژوهشی تحت عنوان مدل استراتژیک SOAR گامی به سوی توسعه گردشگری شهری در کلانشهر تبریز، نقاط قوت و فرصت‌های گردشگری این شهر را بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد شرایط اقلیمی مناسب، وجود آثار تاریخی و باستانی و تعداد زیاد گردشگران شهر تبریز زمینه تبدیل شدن این شهر را به یک منطقه نمونه گردشگری در سطوح ملی و حتی بین‌المللی را فراهم نموده است. همچنین نتایج پژوهش نشان داد ارتقای کمی و کیفی فضای سبز و اقامتگاه‌های گردشگری، توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل شهری، تخصیص اعتبارات و تسهیلات بانکی، تسهیل شرایط اخذ ویزا برای گردشگران، و ارتقای سطح رضایتمندی گردشگران از کیفیت خدمات ارائه شده به آن‌ها و افزایش جذابیت مقصد نسبت به سایر مقاصد گردشگری، می‌توانند در توسعه صنعت گردشگری موثر باشند (Firoozi & Zadvali, 2017). امینیان و همکاران در پژوهشی اقدام به ارزیابی اثر شاخص‌های حکمروایی مطلوب در توسعه گردشگری شهری در پ تهران نموده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد در میان شاخص‌های ده‌گانه حکمروایی مطلوب شهری، شاخص بازاریابی بیشترین اثر را بر توسعه صنعت گردشگری در شهر تهران داشته است (Aminian et al, 2017).

آزادخانی و همکاران در پژوهشی اثرات اجتماعی و فرهنگی صنعت گردشگری شهری در ایلام را مورد ارزیابی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش نشان ارتقای سطح روابط اجتماعی، مطرح شدن بیشتر شهر ایلام در سطوح منطقه‌ای و ملی، افزایش سطح سرخوردگی و کاهش اعتماد به نفس در میان شهروندان، تغییر و تحول الگوی صمیمیت در میان شهروندان و افزایش سطح شلوغی و ازدحام جمعیت، مهم‌ترین اثرات صنعت گردشگری در این منطقه هستند (Azadkhani et al, 2018).

کریمی و همکاران در پژوهشی اقدام به پهنه‌بندی اقلیم گردشگری در راستای توسعه گردشگری شهری در شهرهای استان کرمان نموده‌اند. آن‌ها در این مطالعه اهمیت شرایط اقلیمی را در توسعه صنعت گردشگری نشان داده‌اند و از اقلیم گردشگری به‌عنوان یک عامل کلیدی در توسعه صنعت گردشگری شهری یاد کرده‌اند (Karimi et al, 2017).

لیو و همکاران در مقاله با عنوان زیست‌پذیری شهری و توسعه گردشگری در چین: تجزیه و تحلیل توسعه پایدار با استفاده از داده‌های فضایی، وابستگی متقابل صنعت نوظهور گردشگری و زندگی محلی در شهرهای چین را مورد مطالعه قرار داده‌اند. روش پژوهش آنان بر اساس یک مدل مفهومی و تجزیه و تحلیل آماری متعاقب آن در ۳۵ شهر بزرگ و متوسط چینی برای سالهای ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲، بوده است، یافته‌های این پژوهش نشان داد زیست‌پذیری شهری و عوامل مرتبط با آن، از توسعه گردشگری سود می‌برند و به نوبه خود گردشگری نیز متأثر از زیست‌پذیری شهری و عوامل مرتبط با آن است (Liu et al, 2017).

یزدانی و همکاران در پژوهشی نقش رسانه‌ها بر توسعه گردشگری شهری در شهرهای اردبیل و سرعین را با استفاده از تکنیک تحلیل مسیر مورد بررسی قرار داده‌اند. روش پژوهشی آن‌ها در این مطالعه، توصیف همبستگی بین متغیرها می‌باشد و از روش پیمایشی نیز استفاده کرده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد متغیرهای گزینش مقصد گردشگری و تبلیغات دو متغیر کلیدی مؤثر بر توسعه صنعت گردشگری هستند که به صورت مستقیم بر توسعه آن مؤثر بوده‌اند (Yazdani et al, 2018). بویون و تانگوی در پژوهشی با هدف تجزیه و تحلیل عوامل تعیین‌کننده جذابیت گردشگری شهری در شهر کبک و بوردو به تعیین عوامل جذابیت گردشگری شهری در دو شهر شناخته شده گردشگری و تاریخی، پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش آن‌ها بیانگر آن است که گردشگران جذابیت را در چهار سطح (زمینه، کمربند توریستی، جاذبه‌های مکمل و مرکز اصلی) تشخیص می‌دهند و عناصر مرتبط با کمربند توریستی، مانند فضاهای عمومی و محیط شهری، به عنوان مهمترین آنها تلقی می‌شوند. همچنین نتایج پژوهش نشان داد گردشگرانی که از اینترنت و رسانه‌های اجتماعی راهنمایی می‌گیرند، نسبت به مرکز اصلی، جذابیت‌های مکمل و سطح زمینه حساسیت بیشتری نشان داده‌اند. از نظر آن‌ها برای تحریک جذابیت گردشگری، ارتباطات شهرها باید بر عناصر مرتبط با کمربند توریستی تأکید نماید و از اینترنت و رسانه‌های اجتماعی به طور مؤثر برای انتقال ویژگی‌های آن استفاده کند. از آنجا که مناطق عمومی شهری در جاذبه‌های گردشگری نقش اساسی دارند، همچنین توصیه می‌شود که شهرها گردشگری را در استراتژی برنامه‌ریزی خود بگنجانند (Boivin & Tanguay, 2019).

نتایج پژوهش پرمایه و همکاران با هدف شناسایی مؤثر بر توسعه صنعت گردشگری در شهر لاهیجان نشان داد سه عامل جاذبه‌های طبیعی، جاذبه‌های تاریخی و امنیت، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه صنعت گردشگری شهری در محدوده مطالعاتی هستند (Pormayeh et al, 2020). مدیریت راهبردی گردشگری شهر تهران؛ چالش‌ها و فرصت‌ها، عنوان مقاله‌ای است که شکوهی بیدهندی و همکاران با هدف ارائه راهبردهایی برای توسعه گردشگری شهر تهران به انجام رسانده‌اند. روش پژوهش آن‌ها توصیفی - تحلیلی است. گردآوری داده‌ها به روش کتابخانه‌ای - اسنادی و مصاحبه انجام گرفته و در تحلیل اطلاعات از روش تحلیل مضمون و نیز مدل SWOT استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق متخصصان و صاحب نظران حوزه گردشگری شهر تهران و مدیران سازمان‌ها و نهادهای متولی گردشگری شهری تهران را شامل می‌شود. حجم نمونه تحقیق با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند تا اشباع نظری تحقیق بوده و با ۳۵ نفر از متخصصان و صاحب نظران مصاحبه شده است. نتایج آنان بیانگر آن است که برای توسعه گردشگری شهری در تهران باید جوانب مختلفی مورد دقت و توجه قرار گیرد؛ مهم‌ترین راهبردها و پیشنهادها ارائه شده در این مقاله به شرح ذیل است: تقویت عزم و اراده توسعه گردشگری در میان مردم و مسوولین، ملاحظه گردشگری با تفکر شبکه‌ای، تشکیل سیستم مدیریت یکپارچه مقصد، تقویت بازاریابی گردشگری و ارایه و ترویج تصویری مثبت از تهران، ارتقای فرهنگ پذیرش و نگهداشت گردشگر، ظرفیت‌رویادسازی در شهر تهران، و برندسازی برای تهران در حوزه گردشگری (Shokouhi Bidhendi et al, 2021). نتایج مطالعه جمینی و دهقانی در خصوص پیشران-های کلیدی مؤثر بر توسعه تاب‌آوری گردشگری نشان داد پنج عامل حمایت مالی دولت، سرمایه مالی، تجهیزات بهداشتی، امکانات زیرساختی و کنترل بیماری، کلیدی‌ترین پیشران‌های مؤثر بر تاب‌آوری گردشگری هستند (Jamini & Dehghani, 2022). بررسی اجمالی مبانی نظری و سوابق پژوهش نشان می‌دهد توسعه گردشگری از موضوعات مورد توجه محققان طی سال‌های اخیر بوده است و متناسب با شرایط حاکم بر فضاهای مختلف شهری، عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری نیز متفاوت هستند. بنابراین لازم است متناسب با شرایط هر مکان جغرافیایی، عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری شناسایی شود و اتخاذ یک دیدگاه کلی در خصوص عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری، می‌تواند سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها را از هدف اصلی دور سازد.

روش تحقیق:

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی و بر اساس روش‌های جدید علم آینده‌پژوهی، تحلیلی و اکتشافی است. جهت گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه و تکنیک دلفی و مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای بهره‌گیری شده است. برای به کارگیری تکنیک دلفی و تحلیل اثرات متقاطع، در دو مرحله پرسشنامه‌ها تهیه شده است، مرحله اول، شامل ۳۰ پرسشنامه باز

که در آن مهم‌ترین عوامل مؤثر در توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران در اختیار کارشناسان قرار داده شده است که به استخراج کلی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران انجامید جدول (۱). مرحله دوم، شامل ۲۰ پرسشنامه برای تعیین عوامل اصلی تأثیر گذار بر توسعه گردشگری از طریق وزن دهی است که توسط کارشناسان تکمیل و در نهایت جهت تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از نرم افزار MicMac بهره‌گیری شده است.

جدول ۱- عوامل اولیه تأثیرگذار بر توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران

ردیف	عامل	زیرعوامل
۱	کالبدی- فیزیکی	زیرساخت‌های مناسب، کیفیت جاده‌های درون شهری، کیفیت جاده‌های برون شهری، فرودگاه، مبلمان شهری، آثار تاریخی، فضای سبز
۲	اجتماعی- فرهنگی	مشارکت شهروندان، آگاهی شهروندان، اعتماد شهروندان، امکانات اقامتی، امنیت، موزه‌ها، آداب و رسوم
۳	طبیعی	آب کافی، جاذبه‌های طبیعی، تنوع گیاهی، تنوع جانوری
۴	مدیریتی و سیاست های کلان	پایتخت بودن، مدیریت شهری، مراکز تجاری، مراکز دانشگاهی، تبلیغات، خدمات درمانی، خدمات تفریحی، جشنواره های گردشگری، نمایشگاه ها، بخش خصوصی

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۱.

محدوده مورد مطالعه:

کلان‌شهر تهران بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیتی معادل ۸۶۹۳۷۰۶ نفر و ۷۳۰ کیلومتر مربع مساحت دارد. به حلاظ تقسیم‌بندی سیاسی - اداری انجام گرفته، کلان‌شهر تهران شامل ۲۲ منطقه، ۱۳۴ ناحیه (شامل ری و تجریش) و ۲۷۴ محله است. شرایط اقلیمی مناسب به ویژه در شمال شهر، میراث فرهنگی و بافت تاریخی، جاذبه های طبیعی (دریوند، درکه، پارک لویزان، پارک چیتگر و ...)، ورزشی (برگزاری مسابقات ورزشی ملی و بین المللی)، سیاسی (برگزاری همایش های سیاسی ملی و بین المللی)، حضور مراکز سیاسی و اداری، درمانی و سلامت، مذهبی (حرم مطهر امام، حرم شاه عبدالعظیم حسنی، امامزاده ها و بقاع متبرکه و حسینیه های معروف)، تجاری (بازار بزرگ، مولوی، امامزاده حسن، بازار مبل یافت آباد و ...)، علمی (حضور دانشگاه های معتبر کشور، برگزاری همایش های علمی مختلف)، تاریخی (میدان آزادی، میدان انقلاب، کاخ سعدآباد، کاخ گلستان، میدان شهدا)، فرهنگی - هنری (موزه تاریخ، موزه پول، موزه زمان، کتابخانه ملی، موزه ملی) و ... تنها بخشی از جاذبه‌های گردشگری شهر تهران هستند (Shokouhi Bidhendi et al, 2021). در هر صورت کلانشهر تهران به عنوان پایتخت کشور، سالانه پذیرای میلیون‌ها گردشگر از داخل و خارج کشور است و برای استفاده بهینه از مزایای ورود گردشگران به این فضای شهری، شناسایی عوامل مؤثر توسعه گردشگری این کلان‌شهر، ضروری و منطقی به نظر می‌رسد.

بحث و ارائه یافته‌ها:

تحلیل پیشران‌های کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر تهران با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک، بیانگر آن است که از مجموع ۷۵۶ رابطه ماتریسی قابل ارزیابی، ۹۲ رابطه، دارای اثرات متقاطع ۳ بوده است یعنی شاخص‌ها از هم تأثیرپذیرفته‌اند و بر همدیگر تأثیرگذار بوده‌اند. ۱۱ رابطه دارای اثرات متقاطع ۲ بوده، یعنی نقش تقویت کننده داشته‌اند. ۶۵۳ رابطه نیز دارای اثرات متقاطع ۱ بوده، یعنی بر روی دیگر شاخص‌ها تأثیر بیشتری گذاشته‌اند. ۲۸ رابطه نیز از مجموع اثرات متقاطع، صفر بوده به عبارتی دیگر بدون تأثیر است (جدول ۲).

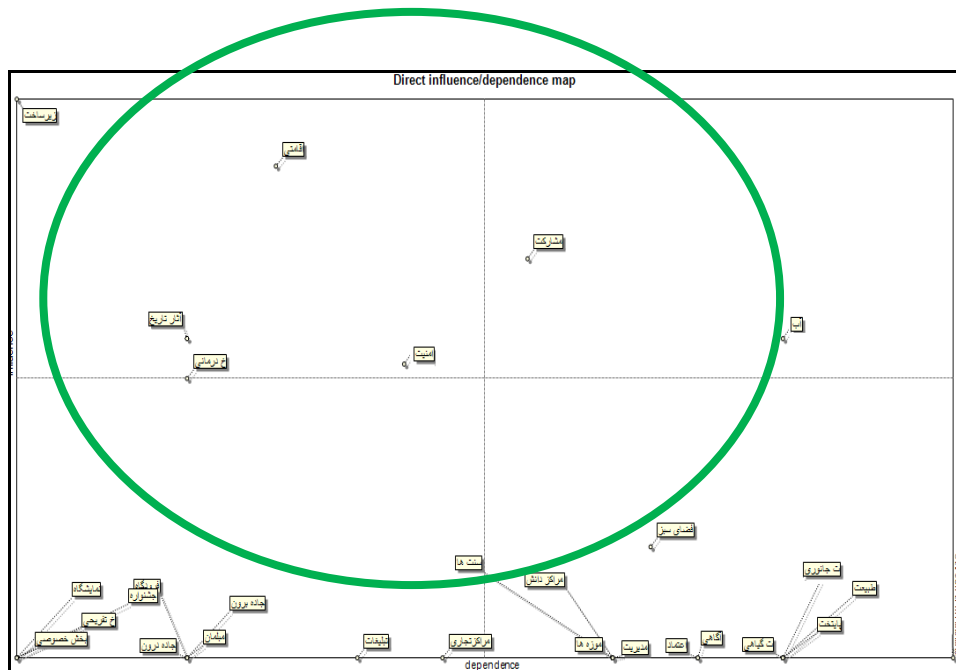
جدول ۲- ماتریس MDI

ابعاد ماتریس	تکرار	بدون تأثیر	تأثیرگذار	تقویت کننده	توانمندساز	درجه پرشدگی	جمع
۲۸*۲۸	۲	۲۸	۶۵۳	۱۱	۹۲	۹۶/۴۲	۷۵۶

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۱.

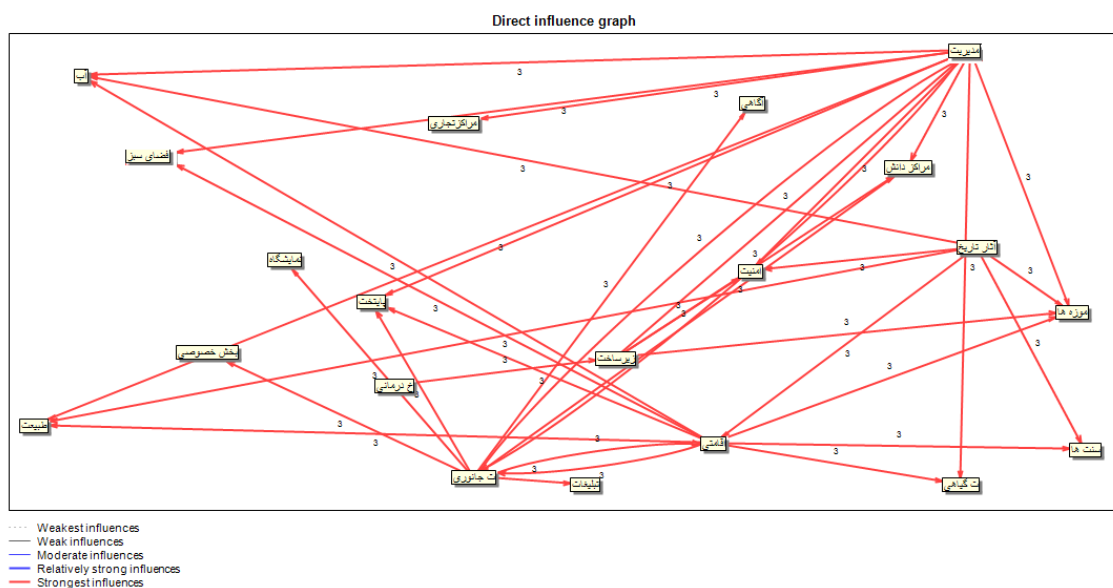
تحلیل میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها

بر اساس نتایج حاصل شده از نظرات کارشناسان از میان ۲۸ عامل اصلی تأثیرگذار بر توسعه گردشگری شهری کلان‌شهر تهران، در مجموع ۵ عامل کلیدی در وضعیت گردشگری کلان‌شهر تهران تأثیرگذارند این متغیرها در نیمه شمال غربی شکل (۱) قرار گرفته‌اند بدین صورت که این متغیرها بیشترین تأثیرگذاری و کمترین تأثیرپذیری را بر آینده توسعه گردشگری تهران دارند و شامل عوامل زیرساخت‌های گردشگری، امکانات اقامتی، امنیت، آثار تاریخی و خدمات درمانی است.

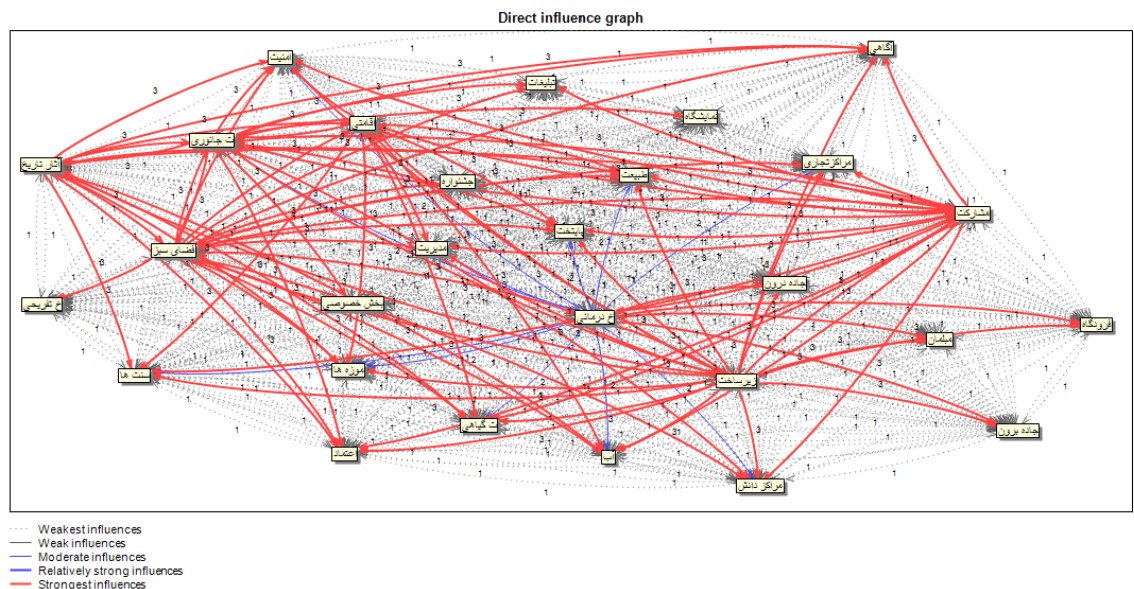
شکل ۱- شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران

شکل (۲) تأثیرات مستقیم قوی توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران بر یکدیگر را نشان می‌دهد. میزان تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای گردشگری تهران بر یکدیگر در پنج سطح شامل؛ تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی، تأثیرات ضعیف تا بسیار قوی، تأثیرات نسبتاً قوی تا بسیار قوی، تأثیرات قوی تا بسیار قوی و تأثیرات بسیار قوی قابل بررسی است. همانطور که در شکل (۲) قابل مشاهده است عوامل مدیریت، آثار تاریخی و امکانات اقامتی بیشترین میزان تأثیرگذاری قوی بر سایر متغیرها را داشته‌اند. با توجه به اهمیت مدیریت که به عنوان یکی از عوامل با تأثیرگذاری قوی نیز شناسایی شده است، لزوم توجه به مدیریت مرتبط با توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران از اقدامات اساسی است.

شکل ۲- تأثیرات مستقیم متغیرهای توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران بر یکدیگر (تأثیرات بسیار قوی)

تأثیرات مستقیم بسیار ضعیف متغیرهای توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران بر یکدیگر نیز در شکل (۳) قابل مشاهده است، میزان مشارکت شهروندان در خصوص گردشگری، زیرساخت‌ها و آثار تاریخی بیشترین تأثیرات با شدت ضعیف را بر سایر متغیرها داشته‌اند، به عبارتی دیگر این متغیرها بر اکثر متغیرها به میزان ضعیف تا قوی تأثیر گذاشته‌اند. با توجه به اینکه مشارکت به عنوان یکی از مهمترین عوامل شناسایی شده است، مدیریت شهری باید از طریق ارتقای سرمایه اجتماعی شهروندان، زمینه‌های لازم برای مشارکت شهروندان در بخش‌های مختلف گردشگری را فراهم نماید.

شکل ۳- تأثیرات مستقیم متغیرهای توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران بر یکدیگر (تأثیرات بسیار ضعیف)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

گردشگری شهری به عنوان یکی از منابع درآمدی پایدار شهرها است که مدیریت شهری با برنامه‌ریزی‌های میان مدت و بلندمدت می‌تواند نهایت بهره‌برداری را از این صنعت داشته باشد. توسعه گردشگری شهری تحت تأثیر عوامل مختلفی است که بخشی از این عوامل انسانی بوده و برخی دیگر طبیعی می‌باشند. نتایج پژوهش حاضر که با هدف شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران انجام شد، بیانگر آن است که عوامل انسانی در این کلان‌شهر بیشترین تأثیرگذاری را بر توسعه گردشگری شهری دارند و این عوامل شامل توسعه زیرساخت‌های مرتبط با گردشگری داخلی و خارجی، امکانات اقامتی و رفاهی، امنیت، آثار تاریخی و امکانات مربوط به خدمات درمانی بوده است. با توجه به ماهیت و وابستگی این عوامل به یکدیگر، تقویت و توسعه آن‌ها می‌تواند کلان‌شهر تهران را به عنوان یکی از مهمترین مقاصد گردشگران درمانی و تاریخی در سطح منطقه مطرح نماید.

با توجه به نتایج حاصل شده سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریت شهری، از جمله مهم‌ترین عواملی هستند که می‌توانند بر تمامی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کلان‌شهر تهران تأثیرگذار باشند؛ همان‌طور که مدیریت شهری از طریق جلب مشارکت شهروندان در فعالیت‌های گردشگری، می‌تواند سایر عوامل از جمله امنیت و همکاری بخش خصوصی را بهبود ببخشد. بنابراین با توجه به اثرگذاری مدیریت شهری بر تمامی ابعاد توسعه شهری از جمله توسعه گردشگری شهری، لازم است سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های این رکن اصلی و اثرگذار توسعه شهری، به سمت توسعه گردشگری پایدار سوق داده شود. این مهم در گرو مدیریت منسجم، کارآمد و پایدار شهری است که محقق شدن آن الزامات متعددی را طلب می‌نماید.

با توجه به موقعیت جغرافیایی و همچنین پایتخت بودن کلان‌شهر تهران، تقویت عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری آن، نسبت به دیگر شهرهای کشور از اهمیت بیشتری برخوردار است. توسعه گردشگری در شهر تهران، می‌تواند به عنوان مینا و الگویی برای سایر شهرهای کشور باشد و به شیوه‌های مستقیم و غیرمستقیم، توسعه گردشگری سایر مکان‌های کشور را نیز تحت تأثیر قرار دهد. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های Firoozi & Zadvali Khajeh, 2017؛ Yazdani et al, 2018 و Boivin & Tanguay, 2019 که در یافته‌های

آنان به ترتیب آثار تاریخی، تبلیغات و فضاهای عمومی شهری از عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری شهری بوده‌اند، همسو می‌باشد. زیرا در کلان‌شهر تهران نیز این عوامل هرچند به میزان مختلف، اما به طور کلی بر توسعه صنعت گردشگری تأثیرگذار بوده‌اند. در راستای تکمیل نتایج حاصل شده، پیشنهادهای مطالعاتی زیر ارائه می‌شود:

- شناسایی و اولویت‌بندی موانع مدیریتی توسعه گردشگری در کلان‌شهر تهران.
- شناسایی و ارائه راهکارهای کاربردی توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز گردشگران در کلان‌شهر تهران.

References:

1. Abdolazhadefard, A (2017), Selection of handicraft site as a step for achieving sustainable tourism development (Case study: Shiraz), *Regional Planning*, 7(25): 143-154 (in Persian)
2. Amanpour, S., Malaki, S., Ahadnejad Reveshty, M., Moradi Mofrad, S (2017), Analysis and assessment of environmental quality Urban Tourist Destinations in line with sustainable development (Case study: Shushtar), *Geography*, 15(54): 79-96 (in Persian)
3. Aminian, N., Seyyed Naghavi, M.A., Jahaniyan, M., Emami, S.M (2017), Assessing the Indicators of Good Governance in Development of Urban Tourism (Case Study: City of Tehran), *Journal of Urban Economics and Management*, 5(18): 127-139 (in Persian)
4. Azadkhani, P., Hosseinzadeh, J., Salimi Bavandpour, A (2018), Investigating the Socio-Cultural Impacts of Developing Urban Tourism in Ilam City, *Urban Areas Studies*, 5(12): 1-15 (in Persian)
5. Azi Mohammad, Z, Shariatpanahi, M.V (2016), The survey role of tourism potential for urban development (Case study: region 22 of Tehran), *Quarterly Journal of Human Geography*, 8 (3): 85-98 (in Persian)
6. Azi Mohammad, Z, Shariatpanahi, M.V (2016), The survey role of tourism potential for urban development (Case study: region 22 of Tehran), *Quarterly Journal of Human Geography*, 8 (3): 85-98 (in Persian)
7. Bagheri, V., Barghlameh, H (2017), Capacity, capability and attractiveness analysis of commercial-residential places on developing urban tourism industry (a case study: Omid commercial-residential complex, Mashhad, *Quarterly of Geography (Regional Planing)*, 7(4): 103-114 (in Persian)
8. Bahramian, M., Shamsoddini, A (2018), A Quantitative Analysis on the Role of Urban Management in Promoting Sustainable Tourism (Case Study: Marvdasht City), *Research and Urban Planning*, 9(32): 131-140 (in Persian)
9. Bayrak, M.M (2022), Does Indigenous tourism contribute to Indigenous resilience to disasters? A case study on Taiwan's highlands, *Progress in Disaster Science* 14, 100220, <http://dx.doi.org/10.1016/j.pdisas.2022.100220>.
10. Boivin, M., Tanguay, G.A (2019), Analysis of the determinants of urban tourism attractiveness: The case of Quebec City and Bordeaux, *Journal of Destination Marketing & Management*, 11: 67-79.
11. Ezatpanah, B (2020), Exploring effective driving forces in the future of tourism industry development in borderline cities (case study: Baneh city), *journal of urban tourism*, 7(1): 69-87 (in Persian)
12. Firoozi, M.A., Zadvali Khajeh, S.H (2017), SOAR strategic model step towards the strategic planning for development urban tourism (Case study: Tabriz metropolitan), *Journal of Zonal Planing*, 7(25): 29-40 (in Persian)
13. Ghanbari, A., Derakhshan, E., Salehi, S.M., Ahmadi, A (2017), Effecting Factors on Overall Satisfaction: The Mediating Role of Brand Equity, *Journal of tourism and development*, 6(1): 23-44 (in Persian)
14. Hekmatnia, H (2020), Evaluation of Effective Factors on tourism development of Meybod, *journal of urban tourism*, 7(2): 71-84 (in Persian)
15. Henseler, M., Maisonnave, H., Maskaeva, A (2021), Economic impacts of COVID-19 on the tourism sector in Tanzania, hal-03501722.
16. Higham, J, Lueck, M (2002), Urban Ecotourism: A Contradiction in Terms?, *Journal of Ecotourism*, 1(1): 36-59.

17. Holjevac, I.A (2003), Managing the Quality of Sports Tourism Products and Services Guidelines for Croatia, *Tourism Review*, 58 (2): 35-37.
18. Huang, C., Lin, F., Chu, D., Wang, L., Liao, J., Wu, J (2021), Spatiotemporal Evolution and Trend Prediction of Tourism Economic Vulnerability in China's Major Tourist Cities. *ISPRS Int. J. Geo-Inf.* 2021, 10, 644, <https://doi.org/10.3390/ijgi10100644>.
19. Jamini, D., Dehghani, A (2022), Evaluation and analysis of resilience of rural tourism and identification of key drivers affecting it in the face of the Covid-19 pandemic in Iran, *Journal of Research & Rural Planning*, 11(4): 99-116.
20. Jamini, D., Jamshidi, A (2021), Modeling the Factors Affecting the Development of Entrepreneurship Indicators in Rural Areas of Iran (Case study: Owramanat Region, Kermanshah Province), *Journal of Spatial Planning*, 11 (42): 73-94 (in Persian)
21. Jamini, D., Jamshidi, A., Abdolmaleki, M (2022), Identify the challenges of informal settlements and Provide Operational-Executive Solutions to Improve it in Kurdistan Province (Case Study: Urban Separated Area of Naysar), *Journal of Research and Urban Planning*, 12 (47): 111-130 (in Persian)
22. Jamshidi, A., Jamini, D., Ghanbari, U., Toosi, R., Pesaraklo, M (2015), Factors affecting the entrepreneurship development in agricultural production cooperatives Minodasht Township, *Geographical Planning of Space*, 6(15): 211-225 (in Persian)
23. Karimi, S., Ghazanfarpour, H., Hesampur, A (2017), Climate-Tourism Zoning in order to Develop Urban Tourism (Case Study: Kerman Province Cities), *Journal of tourism and development*, 7(1): 101-117 (in Persian)
24. Komasi, H., Hashemkhani Zolfani, S., Cavallaro, F (2022a), The COVID-19 Pandemic and Nature-Based Tourism, Scenario Planning Approach (Case Study of Nature-Based Tourism in Iran), *Sustainability* 14, no. 7: 3954. <https://doi.org/10.3390/su14073954>.
25. Komasi, H., Hashemkhani Zolfani, S., Prentkovskis, O., Skačkauskas, P (2022b), Urban Competitiveness: Identification and Analysis of Sustainable Key Drivers (A Case Study in Iran), *Sustainability* 14, no. 13: 7844. <https://doi.org/10.3390/su14137844>.
26. Liu, J., Nijkamp, P., Huang, X., Lin, D (2017), Urban livability and tourism development in China: Analysis of sustainable development by means of spatial panel data, *Habitat International*, 68: 99-107.
27. Mirshekaran, Y., Sadeghi, A., Vahidi, E (2021), The selection of tourism development strategies in Sardasht city based on SWOT model And Quantitative Strategic Planning Matrix (QSPM), *Human Geography Research Quarterly*, 53(116): 617-635 (in Persian)
28. Mohamadi Deh Cheshme, P. (2018), Strategic analysis of hardships and opportunities for developing urban tourism (Pilot study: shahr-e-kord), *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, 17(47): 19-37 (in Persian)
29. Mohammadifar, Y., Rousta, A., Gharehche, M., Hamidzadeh, M (2018), The Necessities and Consequences of City Branding and Emphasizing the Economy of Urban Tourism, *Journal of Urban Economics and Management*, 6(21): 51-65 (in Persian)
30. Munanura, I.E., Sabuhoro, E., Hunt, C.A., Ayorekire, J (2021), Livelihoods and Tourism: Capital Assets, Household Resiliency, and Subjective Wellbeing. *Tour. Hosp.* 2: 347-364, <https://doi.org/10.3390/tourhosp2040023>.
31. Norouzi, F., Beishami, B (2017), Requirements in Tehran Metropolitan (Case Study: Accommodation Centers of Tehran and Istanbul), *Heritage & Tourism Journal*, 2(6): 35-53 (in Persian)
32. Pormayeh, R., Remazanpour, M., Bozorgmehr, K., Haghzad, A (2020), Factors Affecting Tourism Development in Lahijan, *geographical journal of Tourism Space*, 9(34): 27-47 (in Persian)
33. Riahi, V., Jamini, D (2018), A study on the villagers' semantic understanding of functional challenges in rural settlements (Case study: Central District of Ravansar County), *Journal of Research & Rural Planning*, 7(2): 1-23.

34. Sajadian, N., Piri, F (2017), A study of effective spatial elements on urban tourism demand (case study: Ilam city), *Territory*, 14(53): 21-36 (in Persian)
35. Shokouhi Bidhendi, R., Azizabadi Farahani, F., Talebian, M. H., Ghalibaf, M. B., Salehi Amiri, R (2021), Strategic Tourism Management of Tehran; Challenges and Opportunities. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 17(92), 75-88. doi: 10.22034/bagh.2019.160240.3890. (in Persian)
36. Shokouhi Bidhendi, R., Azizabadi Farahani, F., Talebian, M.H., Ghalibaf, M.B., Salehi Amiri, R (2021), Strategic Tourism Management of Tehran; Challenges and Opportunities, *Bagh-e Nazar*, 17(92): 75-88 (in Persian)
37. Soliku, O., Kyiire, B., Mahama, A and Kubio, C (2021), Tourism amid COVID-19 pandemic: impacts and implications for building resilience in the eco-tourism sector in Ghana's Savannah region, *Heliyon* 7, e07892, <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07892>.
38. Yavari, M.K., Yazdani, S., sheykh Eslami, A (2018), The investigation of the importance of urban quality improvement programs with emphasis on tourism development (Case study: Arak city), *Urban Management Studies*, 10(35): 43-57 (in Persian)
39. Yazdani, M.H., Alipour, E., Dashti, A.H., Biuteh, A (2018), Surveying and Assessing the role of the Media on Urban Tourism Development Using path analysis techniques, *Media Studies*, 13(40): 21-38 (in Persian)
40. Zayyari, K., Amanpour, S., Amiri Fahlyiani, M.R (2013), factors in the development of urban tourism Identify Effective With emphasis on Tourists Satisfaction (Case study: nourabad Mamasani), *Territory*, 10(37): 15-31 (in Persian).